

transect: archeologie, erfgoed, ruimte

Transect-rapport 1313

**Monnickendam, Galgeriet
Gemeente Waterland (NH)**

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Auteur	Drs. T. Nales
Versie	Conceptversie
Projectcode Transect	17050082
Datum	13-06-2017
Opdrachtgever	Tauw b.v. Postbus 133 7400 AC Deventer
Uitvoerder	Transect Australiëlaan 5-a 3526 AB Utrecht 4548623100
Onderzoeksmelding	Gemeente Waterland
Bevoegde overheid	

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven (Senior archeoloog)	13-06-2017	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Tauw b.v. heeft Transect in juni 2017 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Galgeriet in Monnickendam (gemeente Waterland). De aanleiding voor het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning om de bestaande bedrijfsgebouwen in het plangebied te slopen en hiervoor in de plaats een supermarkt en een parkeerplaats te realiseren. Eén van de panden zal echter worden gespaard en worden omgevormd tot bierbrouwerij.

In het plangebied geldt volgens het vigerend gemeentelijk beleid een archeologische waarde. Dit betekent dat in het kader van de voorgenomen herontwikkeling voor de aanvraag van een omgevingsvergunning een archeologische waardestelling nodig is. Hiervoor dient een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd.

Op basis van het archeologisch vooronderzoek is vastgesteld dat het plangebied een lage archeologische verwachting heeft op de aanwezigheid van nederzittingsresten uit het Neolithicum-Late Middeleeuwen. Het plangebied heeft langdurig buitendijks gelegen en is hiermee blootgesteld aan processen van erosie en sedimentatie. Hierdoor zijn naar verwachting archeologische resten verspoeld c.q. verdwenen of was het plangebied te nat voor bewoning. Wel is het niet uitgesloten dat er afvalresten van landgebruik en visserij en/of losse structuren in zee (palen, boeien, scheepswrakken) in de ondergrond aanwezig zijn. Deze zullen zich echter naar verwachting op enige diepte in mariene afzettingen begraven liggen.

Advies

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een lage archeologische verwachting op resten. In het licht van de te nemen maatregelen betekent dit dat het slopen van de aanwezige bebouwing in het plangebied en de geplande herontwikkeling geen bedreiging vormen ten aanzien van eventueel aanwezige archeologische resten. Geadviseerd wordt daarom om in het kader van de voorgenomen ingrepen geen aanvullende maatregelen te treffen. Wel dient hier te worden vermeld, dat wanneer onverhoopt toch archeologische resten tijdens de graafwerkzaamheden aan het licht komen, de wettelijke plicht om vondsten bij het Rijk te melden (conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11).

Bovenstaand advies vormt een selectieadvies. Op grond van de resultaten van het rapport en het advies zal het bevoegd gezag (de gemeente Waterland) een selectiebesluit nemen over de daadwerkelijke omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied.

Inhoud

---

1. Aanleiding	1
2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	2
3. Afbakening plan- en onderzoeksgebied, huidig gebruik	3
4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	4
5. Beleidskader	5
6. Landschappelijke achtergronden	6
7. Archeologische verwachtingen en bekende waarden	9
8. Historische situatie en bodemverstoringen	10
9. Gespecificeerde archeologische verwachting	16
10. Conclusie en advies	17
11. Geraadpleegde bronnen	18
Bijlage 1: Beleidskaart van de gemeente Waterland	19
Bijlage 2: Geomorfologische kaart	20
Bijlage 3: Hoogtekaart	21
Bijlage 4: Bodemkaart	22
Bijlage 5: Archeologische verwachting en bekende waarden	23

1. Aanleiding

In opdracht van Tauw b.v. heeft Transect in juni 2017 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Galgeriet in Monnickendam (gemeente Waterland). De aanleiding voor het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning om de bestaande bedrijfsgebouwen in het plangebied te slopen en hiervoor in de plaats een supermarkt en een parkeerplaats te realiseren. Eén van de panden zal echter worden gespaard en worden omgevormd tot bierbrouwerij.

In het plangebied geldt volgens het vigerend gemeentelijk beleid een archeologische waarde. Dit betekent dat in het kader van de voorgenomen herontwikkeling voor de aanvraag van een omgevingsvergunning een archeologische waardestelling nodig is. Hiervoor dient een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Om de archeologische waarde van het plangebied te kunnen bepalen is gekozen voor een bureauonderzoek (BO). Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting. Dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en het grondgebruik definiëren van de kans dat binnen het plangebied sprake is van archeologische resten.

Het resultaat van het archeologisch bureauonderzoek is een rapport met een conclusie voor wat betreft het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen bodemingrepen. Aan de hand hiervan wordt een advies met eventuele vervolgstappen geformuleerd. Met het rapport kan de bevoegde overheid een beslissing nemen in het kader van de vergunningverlening. Het rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over de aan- of afwezigheid, diepteligging, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0 (KNA 4.0). In dit kader is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin Archeologische Monumentenkaart (AMK) en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) zijn opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze informatie is aangevuld met relevante informatie uit achtergrondliteratuur.

3. Afbakening plan- en onderzoeksgebied, huidig gebruik

Gemeente		Waterland
Plaats		Monnickendam
Toponiem		Galgeriet
Kaartblad		25F
Centrumcoördinaat	<i>Deelgebied Dimo</i>	131.477,75 / 496.730,73
	<i>Deelgebied Gravo</i>	131.411,38 / 496.811,38

Binnen het archeologisch bureauonderzoek wordt onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat het plangebied en het omringende gebied, binnen een straal van circa 500 meter.

Het plangebied betreft een tweetal deelgebieden op het bedrijfsterrein Galgeriet in het noordoosten van Monnickendam (gemeente Waterland). Beide terreinen zijn momenteel bebouwd met een omvangrijk bedrijfspand, die in de nabije toekomst zullen worden vervangen en vernieuwd. Het zuidelijk deelgebied omvat het bedrijfspand aan de Galgeriet 23. Dit deelgebied betreft het zogenaamde Dimo-gebouw. In het zuiden grenst dit deelgebied aan de Galgeriet en ligt het ingeklemd tussen de jachthaven en het Monnickendammergat. Dit deelgebied heeft een omvang van 5.790 m². Het noordelijk deelgebied betreft het Gravo gebouw en heeft een omvang van 3.660 m². Het omvat de panden aan de Galgeriet 1, 2, 3, 4 en 6. Dit terrein ligt zuidelijk aan het Galgeriet en is oostelijk en westelijk begrensd door havens. Ten tijde van dit onderzoek was het plangebied volledig bebouwd en bestraat.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen weergegeven).

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Omgevingsvergunning
Planvorming	Sloop bedrijfsgebouwen, nieuwbouw
Bodemversturende werkzaamheden	Graafwerkzaamheden

De opdrachtgever is voornemens de bestaande bebouwing in het plangebied grotendeels te slopen. In deelgebied Gravo zal een pand worden opgeknapt (ten behoeve van een bierbrouwerij) en zullen de overige panden plaatsmaken voor een (tijdelijke) supermarkt. In deelgebied Dimo zal alle bedrijfsbebouwing verdwijnen en plaatsmaken voor een parkeerplaats. De planvorming bevindt zich echter nog in een zeer vroeg stadium, vanwaar exacte plantekeningen van de toekomstige situatie ontbreken. Hierdoor is nog niet bekend in hoeverre daadwerkelijk bodemingrepen in het plangebied zullen plaatsvinden. Hierom is onderhavig archeologisch onderzoek uitgevoerd om een uitspraak te kunnen doen over de aanwezigheid en zo mogelijk de aard en omvang van eventueel aanwezige waardevolle archeologische resten in het plangebied en het effect van de herontwikkeling hierop.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Bestemmingsplanwijziging, omgevingsvergunning
Beleidskader	Gemeentelijk beleid
Vrijstellingsgrenzen onderzoek	2.500 m ² en 40 cm -Mv

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Met ingang van juli 2016 is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die in 2018 in werking zal treden.

Het archeologiebeleid van de gemeente Waterland is vastgelegd in de Erfgoedverordening Gemeente Waterland 2010 en in een archeologische beleidskaart. Op de beleidskaart is per zone vastgelegd welke archeologische verwachting een gebied heeft. Het plangebied is op de archeologische beleidskaart van de gemeente aangeduid als een gebied met een middelhoge archeologische verwachting. Hiervoor geldt een archeologische onderzoeksplicht voor bodemingrepen met een omvang vanaf 2.500 m² en dieper dan 40 cm –Mv. Omdat de voorgenomen bodemingrepen het vrijstellingscriterium overschrijden, geldt een archeologische onderzoeksplicht.

6. Landschappelijke achtergronden

Archeoregio	Hollands veengebied
Geomorfologie	Bebouwd gebied
Bodem	Drechtvaaggronden
Maaiveld	ca. 0,7 m NAP
Grondwater	GWT II

Landschap

Het plangebied maakt deel uit van het Utrechts-Hollands veengebied (Berendsen, 2005). Het ontstaan van dit landschap voert terug tot het einde van de laatste IJstijd, circa 10.000 jaar geleden. Het landschap bestond toen uit een reliëfrijk dekzandlandschap bestaande uit zandruggen,-koppen en -vlaktes. Dit reliëf is ontstaan als gevolg van grootschalige zandverstuivingen gedurende de laatste ijstijd, met name tussen 55.000 tot 15.000 jaar geleden. Door de verstuivingen werd over grote gebieden dekzand afgezet, dat geologisch gezien wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel (de Mulder e.a., 2003). Aan het begin van het huidige geologische tijdvak, het Holocene (10.000 jaar geleden tot heden) trad een sterke verbetering in het klimaat op, waardoor de gemiddelde jaartemperaturen begonnen te stijgen. Dit leidde tot een grootschalige afsmelting van het landijs, waarbij de vrijgekomen hoeveelheid smeltwater wereldwijd zorgde voor een sterke zeespiegelstijging. Met de stijging van de zeespiegel steeg in Nederland ook het grondwater, dat als het ware landinwaarts werd opgestuwd. Hierdoor kon het dekzandlandschap geleidelijk verdrinken. Er ontstonden zoetwatermeren en moerassen, waarin op grote schaal veenvorming optrad (Basisveen Laagpakket, de Mulder e.a., 2003). Gedurende het Atlanticum en het Vroeg Subboreaals (grotweg het Laat-Mesolithicum tot en met het Midden-Neolithicum), steeg de zee steeds verder en drong daarbij het achterland binnen. Het veen raakte daarbij vanaf 5000 v. Chr. bedekt met zeeklei. De zeespiegelstijging gedurende het Holocene was geen regelmatig doorlopend proces, maar kenmerkte zich door perioden van relatief sterke stijging (transgressies) en perioden waarin de zee minder sterk steeg dan wel achterbleef (regressies). Tijdens de transgressies werd daarbij zeeklei in het veengebied afgezet, waarna gedurende regressies de vegetatie zich weer kon herstellen en veenvorming op kon treden. Geologisch gezien wordt de klei in de oude geologische benaming van Zagwijn en Van Staalduinen (1975) gerekend tot de Afzettingen van Calais, waarbij tevens onderscheid wordt gemaakt in de afzettingen van Calais-I, -II, -III en -IV. Deze laatste fasen wijzen daarbij op specifieke perioden van kleiafzetting in Noord-Holland. Tegenwoordig worden al deze afzettingen tot de Wormer afzettingen gerekend (de Mulder e.a., 2003). De klei werd daarbij onder meer afgezet vanuit kreekgeulen, die het veen doorsneden. Langs deze krekken konden kleine, relatief hoger gelegen oeverwallen tot ontwikkeling komen, die hoofdzakelijk bestonden uit zandige klei (Eilander e.a., 1970). Deze oevers vormden vermoedelijk toen aantrekkelijke locaties voor bewoning, aangezien hierop onder meer bij Oostwoud (N-H) reeds sporen van nederzetting uit het Neolithicum zijn teruggevonden (Op Afzettingen van Calais-IV; Van Giffen, 1962). Na het Subboreaals (grotweg vanaf het Midden-Neolithicum, circa 5000 jaar geleden) zwakte de stijging van de zeespiegel af, waardoor zich voor de kust strandwallen vormden. Deze strandwallen beschermden het achterland tegen overstromingen vanuit zee, waardoor een relatief rustig en vochtig milieu kon ontstaan. De aanhoudende stijging van het grondwater zorgde daarbij opnieuw voor uitgebreide vorming van veen, dat geologisch gezien tot het Hollandveen Laagpakket wordt gerekend (als onderdeel van de Formatie van Nieuwkoop; de Mulder e.a., 2003). Het veengebied werd daarbij doorsneden door kleine veenstroompjes die vaak een oorsprong kennen als kreek uit de voorgaande transgressieperiode. De grootschalige veenvorming vond echter plaats tot circa 1.400 v. Chr. toen als gevolg van een transgressie wederom inbraken vanuit zee in het veengebied plaatsvonden (Duinkerke-0 transgressie, Zagwijn en Van Staalduinen,

19752). De vegetatie heeft zich in grote delen van het gebied niet meer kunnen herstellen. Na deze transgressie bleven geulen en meertjes in het landschap achter. Deze zijn door het afkalven van de oevers op den duur uitgroeid tot onder andere het Meer Flevo en De Purmer (De Lange & Wallenburg, 1965). Doordat de Noordzee via de Vlie verbinding kreeg met het Meer Flevo rond de jaartelling werd het meer sterk vergroot, waardoor geleidelijk het Almere ontstond (Berendsen, 2000). Ook de Purmer, die via het huidige Stinkevuil (de Purmer Ee) in verbinding stond met het Almere is in die periode sterk vergroot. Vanaf het einde van de Romeinse tijd en gedurende de Vroege Middeleeuwen werd als gevolg van variaties in waterstanden langs de randen van het Almere en rivieren knipklei afgezet. Later kreeg de zee meer invloed op het achterland, waarbij na een serie stormvloeden in de 12e en 13e eeuw grote delen van het veenland werden weggeslagen (Duinkerke-III transgressie). Hierdoor ontstond uiteindelijk een binnenzee, die de naam Zuiderzee kreeg (na de Sint Luciovloed in 1287, Buisman en Van Engelen, 2000). De invloed van de Zuiderzee nam alsmaar toe, waarbij veel land werd weggeslagen door de zee. Om de voortdurende invloed van de Zuiderzee te stoppen, is in de Late Middeleeuwen de Zuiderzeedijk aangelegd. In het Stinkevuil werd direct ten oosten van het plangebied rond 1400 na Chr. een dam met een sluis aangelegd, de Nieuwendam. Door de bedijking nam de invloed van de Zuiderzee op het achterland af. Toch kon de Zuiderzee echter in de loop der eeuwen op verschillende plaatsen doorbreken, waarbij overslagzand is afgezet. De invloed van de Zuiderzee kwam werkelijk ten einde toen in 1932 de Afsluitdijk werd aangelegd en het IJsselmeer ontstond (De Lange & Wallenburg, 1965).

Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart is het hele plangebied gekarteerd als bebouwd gebied (bijlage 2). Dit geldt eveneens voor het hele gebied ten zuiden en westen van het plangebied, waarmee het lastig is een exacte inschatting te maken van hoe het plangebied landschappelijk gelegen is. Wel staan ten zuiden, ten oosten en ten westen een dijk gekarteerd (kaartcode D). Verder ten oosten is een omdijk gebied gekarteerd, waarbinnen een vlakte van relatief hooggelegen getijdeafzettingen is gekarteerd (kaartcode 2M35a). Het gegeven dat het plangebied buitendijks gelegen is, doet vermoeden dat in het plangebied erosie en sedimentatie een grote rol gespeeld hebben tot aanleg van de dijken rondom het plangebied. Tevens is naar verwachting grond aangebracht om het terrein als industrieterrein in te kunnen richten. Er staat immers bebouwing in het plangebied die ergens op gefundeerd moet zijn. De aanwezigheid van opgebrachte grond valt in principe af te leiden aan de hand van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), waarop te zien is dat het plangebied zelf hoger gelegen is dan de gebiedsdelen in het binnendijkse gebied ten zuiden en westen van het plangebied (respectievelijk 0,7 m NAP en -1,0-1,5 m NAP).

Bodem

Op de bodemkaart ligt het plangebied deels in bebouwd gebied en deels in een zone waar kalkarme drechtvaaggronden te verwachten zijn, die bestaan uit zware klei (bodemkaartcode Mv41C, bijlage 4). Deze gronden zijn over het algemeen kleigronden waar binnen 40 tot 80 cm –Mv veen aanwezig is. De bovengrond is daarbij niet donker gekleurd (De Bakker, 1966). Over het algemeen worden deze afzettingen aangetroffen op locaties waar kleiafzettingen uitwijken over het veen. Het zijn overwegend zowel kalkloze als zware gronden en vaak knippig te noemen.

Grondwatertrap

De grondwatertrap in het plangebied is II. Dit betekent over het algemeen dat er sprake is van gronden met hoge grondwaterstanden. De gemiddeld hoogste grondwaterstand bij deze gronden wordt namelijk binnen 40 cm –Mv aangetroffen en de gemiddeld laagste grondwaterstand binnen 50 tot 80 cm –Mv. Vanuit archeologisch oogpunt betekenen dergelijke grondwaterstanden dat naar verwachting organische als anorganische archeologische resten in de bodem geconserveerd kunnen zijn gebleven (o.a. aardewerk, natuursteen, bewerkt vuursteen). Onverbrand organisch vondstmateriaal (zoals leer, textiel en hout) kan binnen een diepte van 80 cm –Mv nog aanwezig zijn, maar zal naar verwachting als gevolg van de sterke schommelingen van het grondwater door oxidatie zijn aangetast.

7. Archeologische verwachtingen en bekende waarden

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK-terrein	Nee
Verwachting gemeentelijke beleidskaart	Middelhoog
Archeologische waarnemingen / vondstmeldingen	Nee

Archeologische verwachting

Het plangebied staat op de archeologische beleidskaart van de gemeente Waterland als een zone met een middelhoge archeologische verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied op de aanwezigheid van oorspronkelijke veen- en kleilagen in de ondergrond waarop in algemene zin bewoningsmogelijkheden bestonden. Op de IKAW heeft het hele plangebied een lage archeologische verwachting. Dit verwachtingspatroon hangt vermoedelijk samen met het voorkomen van veen in de ondergrond dat als te nat is bestempeld. Met de historische ontwikkelingsgeschiedenis van het veengebied in de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd houdt de IKAW geen rekening. Direct ten westen van het plangebied bevindt zich de oorspronkelijke, historische kern van Monnickendam. Het plangebied grenst hier aan.

Bekende waarden

In het plangebied heeft in 2009 reeds een archeologisch bureauonderzoek plaatsgevonden. Het plangebied maakte daarbij deel uit van het gehele bedrijfsterrein Galgeriet in Monnickendam (Teekens en Spoelstra, 2009, onderzoeksmelding 2252572100). Op basis van dit bureauonderzoek is geconcludeerd dat het plangebied in het buitendijkse gebied van Monnickendam heeft gelegen en heeft het tot 1932 blootgestaan aan overstromingen van de zee. De verwachting op de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied is hierom laag.

Andere archeologische onderzoeken hebben in de omgeving van het plangebied niet plaatsgevonden. Ook waarnemingen ontbreken. Wel is bekend dat het plangebied ten oosten van de historische kern van Monnickendam gelegen is, dat staat aangegeven als een terrein van hoge archeologische waarde (AMK terrein 14.633). De onderzoeken en waarnemingen, die ten westen van het plangebied staan aangegeven, hangen alle samen met de historische kern van Monnickendam en de bewoning uit Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Deze hebben geen relatie met de buitendijkse en buitenstedelijke ligging van het plangebied en worden daarom niet behandeld. Even ten zuiden van het plangebied ligt de Waterlandse Zeedijk, die als archeologisch attentiegebied op de AMK is opgenomen. De Waterlandse Zeedijk is vermoedelijk in de loop van de 13^e eeuw aangelegd om voortdurend landverlies als gevolg van de toenemende invloed van de Zuiderzee tegen te gaan. De dijken hebben een archeologische waarde toegekend gekregen vanwege deze elementen archeologisch gezien waardevolle informatie omvatten omtrent de bedijkingsgeschiedenis van het Waterland (AMK terrein 14743).

Samengevat kan worden afgeleid uit de gegevens dat het plangebied sinds de 13^e eeuw buitendijks is komen te liggen en altijd onder invloed van erosie en sedimentatieprocessen. De kans dat hier nog archeologische resten aanwezig zullen zijn is, klein afhankelijk van hoe groot de omvang van de erosie in dit gebied is geweest.

8. Historische situatie en bodemverstoringen

Landschapstype	Het Waterland
Historische bebouwing	Nee
Historisch gebruik	Zee
Huidig gebruik	Bedrijfsterrein
Bodemverstoringen	Onbekend, mogelijk als gevolg van vergraven en mariene erosie

Historische achtergronden

Het plangebied ligt ten noorden van de Waterlandse Zeedijk en ten oosten van de historische kern van Monnickendam. De Waterlandse Zeedijk is vermoedelijk in de loop van de 13^e eeuw opgeworpen en bescherming van de polders achter de dijk tegen de invloed van de Zuiderzee. Deze maatregel was noodzakelijk aangezien als gevolg van een sterke maaiveld daling in het Waterland veel wateroverlast optrad en land werd weggeslagen (toen het Almere zich uitbreidde tot de Zuiderzee). Het plangebied kwam daarbij buitendijks te liggen en onder directe invloed van de Zuiderzee te liggen. In de jaren erna zijn op diverse andere plekken in Monnickendam ook bedijkingen versterkt dan wel aangelegd. De strijd met het water was daarmee echter nog niet gestreden aangezien de navolgende jaren tot aan de afsluiting van de Zuiderzee in 1932 werden gekenmerkt door waterdreiging en meerdere maatregelen daartegen, waaronder dijkverzwaringen en de aanleg van molens om water uit de polders te kunnen slaan.

Historische situatie

Op basis van historisch kaartmateriaal is duidelijk waar te nemen dat het plangebied reeds sinds de 16^e eeuw buitendijks gelegen heeft. Op een historische kaart van 1560 is te zien hoe het plangebied nagenoeg volledig in de Zuiderzee gelegen is. Alleen in het zuidelijk deelgebied Dimo ligt een opgeslibd eiland. Ook is er een lijnvormig element via deelgebied Gravo parallel aan de kustlijn van Monnickendam waar te nemen. Dit lijnvormig element lijkt een palenrij te zijn, zoals valt waar te nemen op een historische kaart uit 1600. Waar deze palenrij exact toe dient is niet helemaal duidelijk. Mogelijk is het een vaarroute, maar opvallend genoeg vindt er vanaf die tijd sterke aanslibbing plaats achter deze palenrij. Op kaartmateriaal vanaf het midden van de 17^e eeuw is waar te nemen hoe in noordoostelijke richting vanaf de palenrij land verschijnt. Het is niet uitgesloten dat de structuur samenhangt met landaanwinning, mogelijk om Monnickendam van open zee te beschermen. Deze uitspraak is echter niet feitelijk ondersteund. In de loop van de 17^e en 18^e eeuw verandert de omvang van de nieuwe aanwas in het gebied niet. Het blijft deel uitmaken van een onbebouwd stuk land. Dit verandert pas vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw toen in deelgebied Gravo de eerste gebouwen werden gerealiseerd. Kort daarna is de rest van het bedrijventerrein Galgeriet gerealiseerd. In 1971 de bebouwing in deelgebied Dimo, in 1972, 1985 en 1990 de bebouwing in deelgebied Gravo. Die situatie is tot op de dag van vandaag niet meer veranderd.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Het plangebied is nagenoeg volledig bebouwd geraakt. De aanleg van de bebouwing heeft naar verwachting voor bodemingrepen in het plangebied gezorgd. In eerste instantie zal grond in het plangebied zijn gestort, waarna de funderingen van de bebouwing zijn ingegraven. Hoe diep deze zijn ingegraven valt af te leiden aan de hand van bouwtekeningen die van enkele gebouwen voorhanden zijn. Deze gelden uitsluitend voor de bebouwing in deelgebied Gravo:

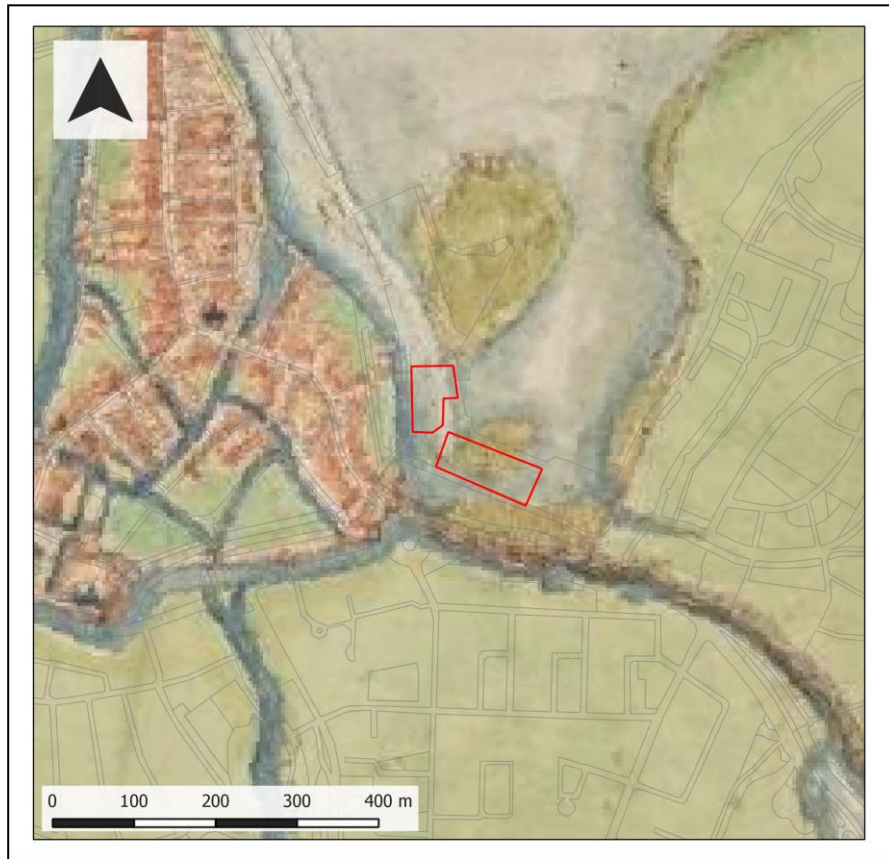
- Het pand is volledig onderheid met heipalen met een tussenafstand van 1,35 bij 1,62 m. Onder de vloer bevindt zich een 35 cm dikke randbalk.
- Ook is een tekening voorhanden van een loods die ten behoeve van de visrokerij is aangelegd. Op basis van de funderingstekeningen valt af te leiden dat dit gebouw ook intensief onderheid is. De exacte diepte van ontgraven ten behoeve van de fundering valt echter niet uit deze tekening af te leiden.

Andere gegevens omtrent bodemingrepen in het plangebied zijn er niet. Tevens hebben op basis van het Bodemloket geen milieukundige ontgravingen in het plangebied plaatsgevonden (bron: www.bodemloket.nl).

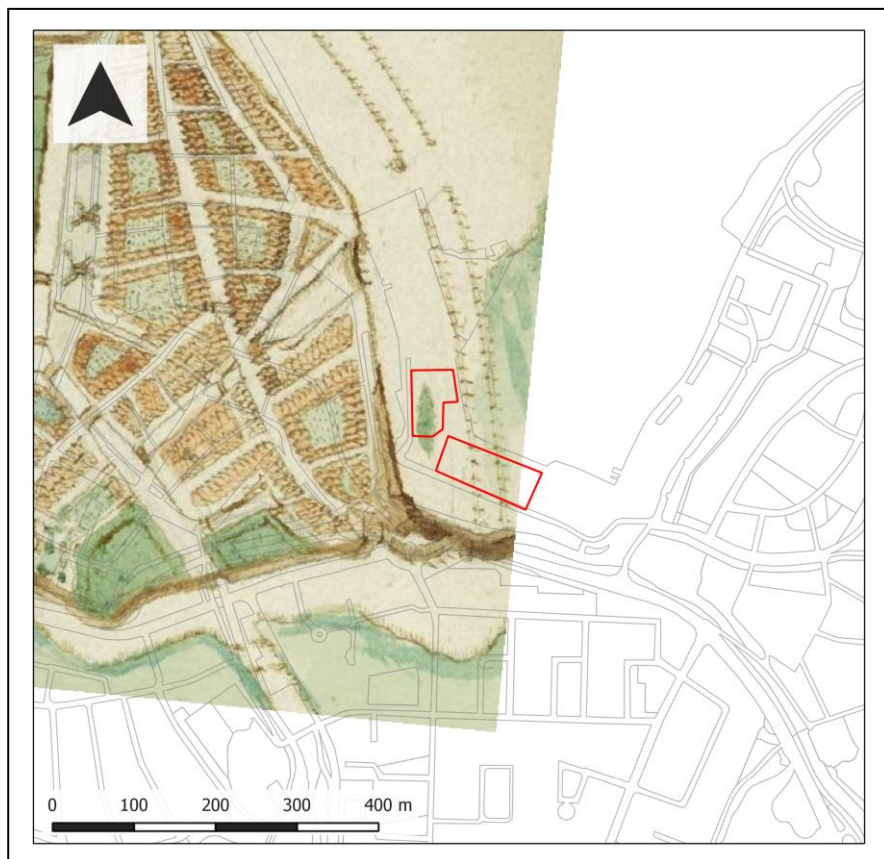
Op basis van het bureauonderzoek zijn echter verschillende verstoringen in het plangebied te verwachten:

- De aanleg van de overige bebouwing zal bijgedragen hebben aan de verstoring van het bodemarchief. Het is waarschijnlijk dat gezien de slapheid van de ondergrond intensief onder de gebouwen geheid zal zijn, waardoor de bodem verstoord is geraakt. Uit de bebouwing aan de Galgeriet 2 valt af te leiden dat de palenafstand waarschijnlijk ook dicht zal zijn. Ook voor funderingen zal gegraven zijn, maar de diepte ervan is niet bekend.
- Gezien de landschappelijke geschiedenis is de kans groot dat in het plangebied erosie heeft plaatsgevonden. Het plangebied heeft in ieder geval in de 16^e eeuw deel uitgemaakt van de Zuiderzee, waarmee erosie van de natuurlijke ondergrond zeer waarschijnlijk is opgetreden. Archeologische resten zijn hiermee verspoeld.

Figuur 2: Uitsnede van de kaart van Jacob van Deventer uit 1560. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 3: Uitsnede van een topografische kaart uit 1600. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

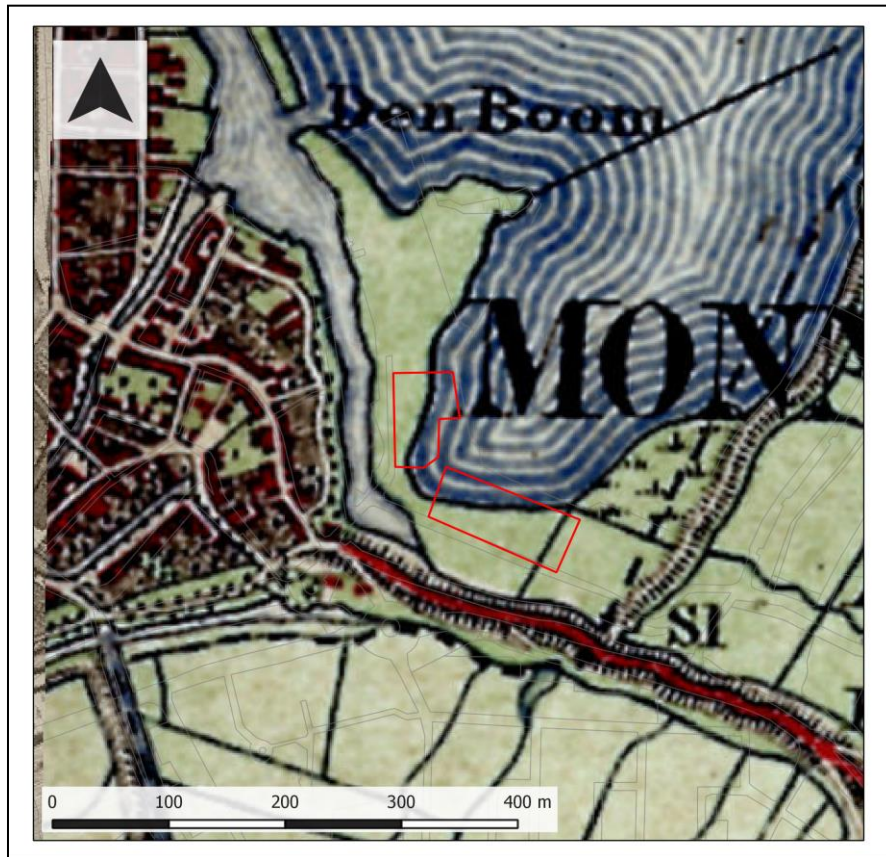

Figuur 5: Uitsnede van een kaart uit 1650. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1743. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 8: Uitsnede van een topografische kaart uit 1960. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 10: Uitsnede van een topografische kaart uit 1990. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Laag
Periode	Neolithicum-Nieuwe tijd
Complextypen	-
Stratigrafische positie	-
Diepteligging	-

Het plangebied ligt in het oorspronkelijk buitendijkse gebied ten oosten van de historische kern van Monnickendam. Het heeft altijd onder invloed gestaan van de Zuiderzee. De kans dat daarmee archeologische resten zijn verspoeld is zeer groot. Tevens is het gebied niet heel geschikt geweest voor bewoning gezien de buitendijkse ligging. Er bestond een te groot risico op overstromen en er waren in de directe omgeving betere plekken beschikbaar voor bewoning, waaronder de Waterlandse Zeedijk zelf (ten zuiden van het plangebied). Archeologisch gezien betekenen deze resultaten dat de verwachting op archeologische resten in de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen in het hele plangebied laag is. Op basis van historisch kaartmateriaal is vastgesteld dat in het plangebied reeds vanaf het midden van de 16^e eeuw in de Zuiderzee ligt, waarin enkele vermoedelijk opgeslibde eilanden liggen. In het begin van de 17^e eeuw zijn in het plangebied palen aangebracht, die mogelijk samenhangen met intentionele landaanwinning, die (dan ook) op latere historische kaarten is waar te nemen. De eerste bebouwing in het gebied dateert in de jaren '60 van de vorige eeuw, hetgeen de eerste aanzet vormt tot de aanleg van het industrieterrein Galgeriet. De verwachting op bebouwingsresten uit de Nieuwe tijd is hiermee laag. Wel is het niet uitgesloten dat afvalresten van landgebruik en visserij en/of losse structuren in zee (palen, boeien, scheepswrakken) in de ondergrond aanwezig zijn.

10. Conclusie en advies

Op basis van het archeologisch vooronderzoek is vastgesteld dat het plangebied een lage archeologische verwachting heeft op de aanwezigheid van nederzettingsresten uit het Neolithicum-Late Middeleeuwen. Het plangebied heeft langdurig buitendijks gelegen en is hiermee blootgesteld aan processen van erosie en sedimentatie. Hierdoor zijn naar verwachting archeologische resten verspoeld c.q. verdwenen of was het plangebied te nat voor bewoning. Wel is het niet uitgesloten dat er afvalresten van landgebruik en visserij en/of losse structuren in zee (palen, boeien, scheepswrakken) in de ondergrond aanwezig zijn. Deze zullen zich echter naar verwachting op enige diepte in mariene afzettingen begraven liggen.

Advies

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een lage archeologische verwachting op resten. In het licht van de te nemen maatregelen betekent dit dat het slopen van de aanwezige bebouwing in het plangebied en de geplande herontwikkeling geen bedreiging vormen ten aanzien van eventueel aanwezige archeologische resten. Geadviseerd wordt daarom om in het kader van de voorgenomen ingrepen geen aanvullende maatregelen te treffen. Wel dient hier te worden vermeld, dat wanneer onverhoopt toch archeologische resten tijdens de graafwerkzaamheden aan het licht komen, de wettelijke plicht om vondsten bij het Rijk te melden (conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11).

Bovenstaand advies vormt een selectieadvies. Op grond van de resultaten van het rapport en het advies zal het bevoegd gezag (de gemeente Waterland) een selectiebesluit nemen over de daadwerkelijke omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied.

11. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 3^e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2008.
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.bodemloket.nl
- www.dinoloket.nl
- www.bodemdata.nl
- Archeologische beleidskaart gemeente Kaag en Braassem

Literatuur

- Bakker, H. de, 1966. De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland. In: Boor en Spade.
- Bakker, H. de en J. Schelling, 1989. Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2000. Landschappelijk Nederland. Assen (Fysische Geografie van Nederland). 2e druk.
- Berendsen, H.J.A., 2005. De vorming van het land. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Buisman, J. & A.F.V. van Engelen, 2000. Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen, Van Wijnen, Franeker
- De Lange, C. & C. Wallenburg, 1965. Toelichting op de bodemkaart Kaartblad 25 Oost, Stiboka, Wageningen
- Eilander, D. A., J.L. Kloosterhuis en J.C. Pape, 1970, Toelichting op de Bodemkaart van Nederland, Stichting voor Bodemkartering, blad 31 Oost.
- Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. De ondergrond van Nederland. Houten.
- Zagwijn, W.H., Van Staalduinen, C.J., 1975. Toelichtingen bij Geologische overzichtskarten van Nederland. Rijks Geologische Dienst, Haarlem: 134 p.p.

Bijlage 1: Beleidskaart van de gemeente Waterland

Beleidskaart

Project:
17050082

Toponiem:
Galgeriet

Plaats:
Monnickendam

Legenda

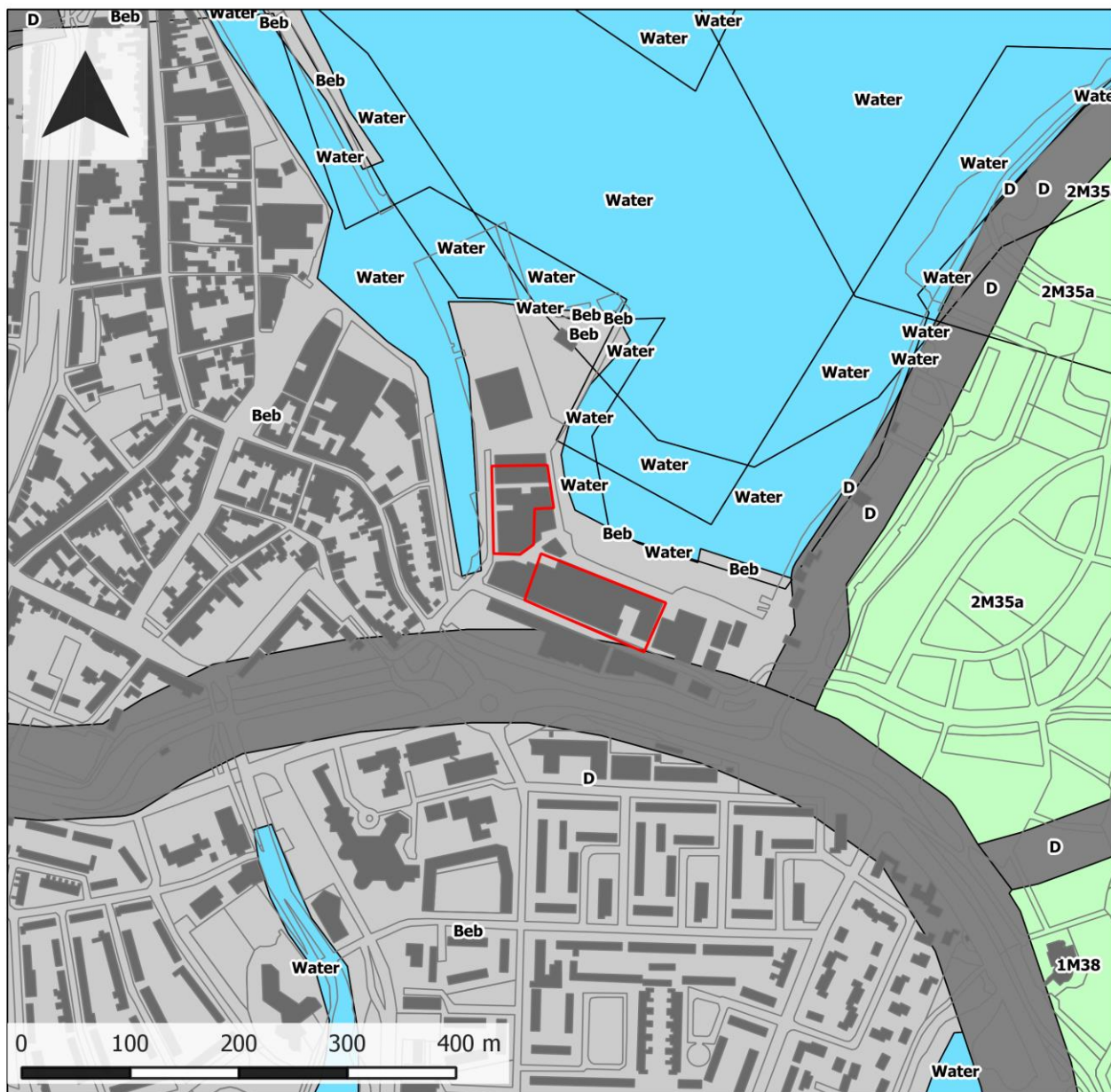
 plangebied

Archeologisch onderzoek vereist bij:

- Alle bodemroering, monumentenvergunning nodig
- Alle bodemroering
- Plannen groter dan 100 m² en dieper dan 35 cm
- Plannen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm
- Plannen groter dan 2.500 m² en dieper dan 40 cm
- Plannen groter dan 10.000 m² en dieper dan 40 cm

Bijlage 2: Geomorfologische kaart

Geomorfologie

Project:
17050082

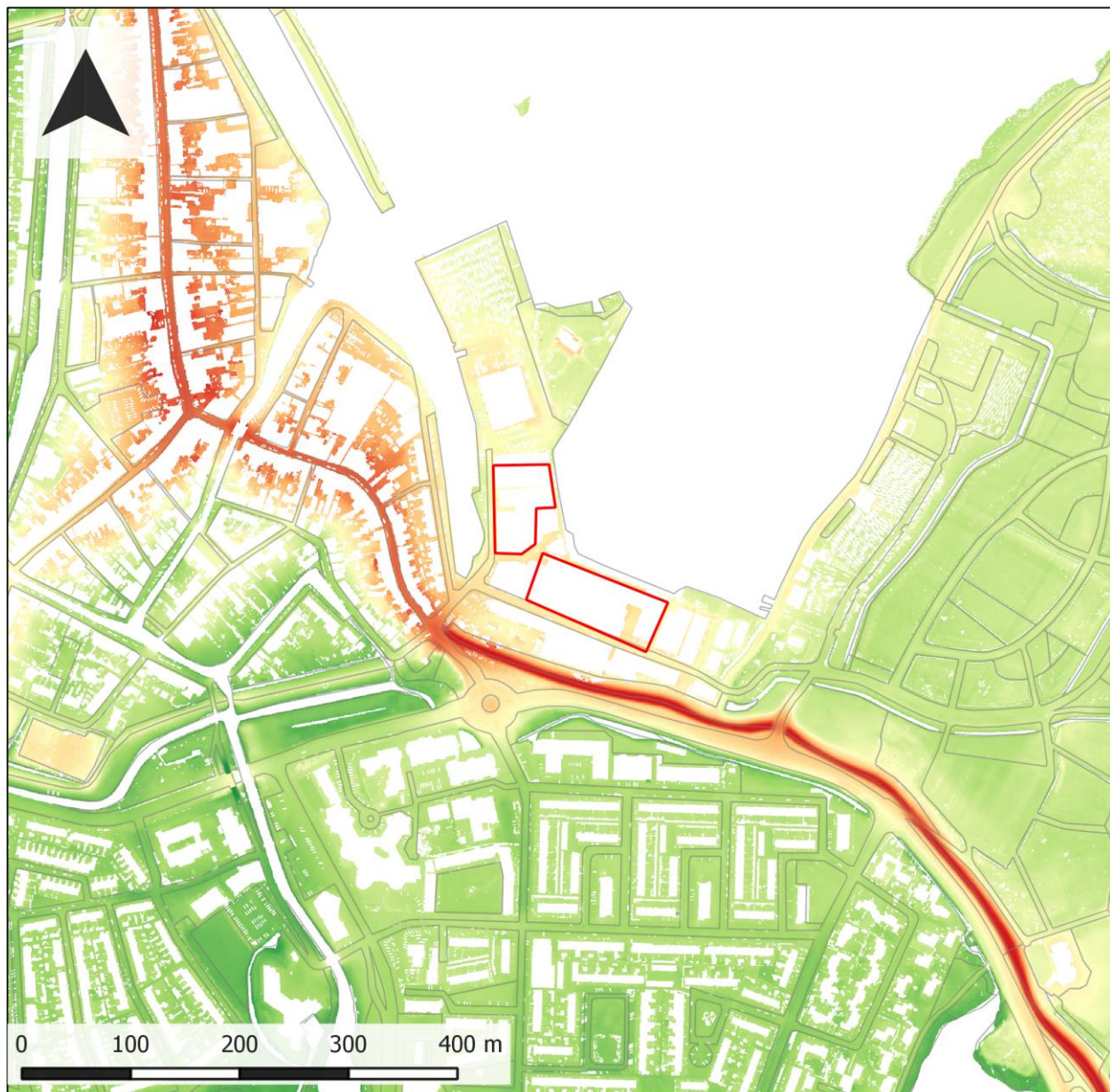
Toponiem:
Galgeriet

Plaats:
Monnickendam

Legenda

plangebied

- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaiervormige glooiingen
- Niet-waaiervormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

Hoogtekaart

Project:
17050082

Toponiem:
Galgeriet

Plaats:
Monnickendam

Legenda

 plangebied galgeriet

AHN (m NAP)

 -2.00000

 -0.75000

 0.50000

 1.75000

 3.00000

Bijlage 4: Bodemkaart

Bodem

Project:
17050082

Toponiem:
Galgeriet

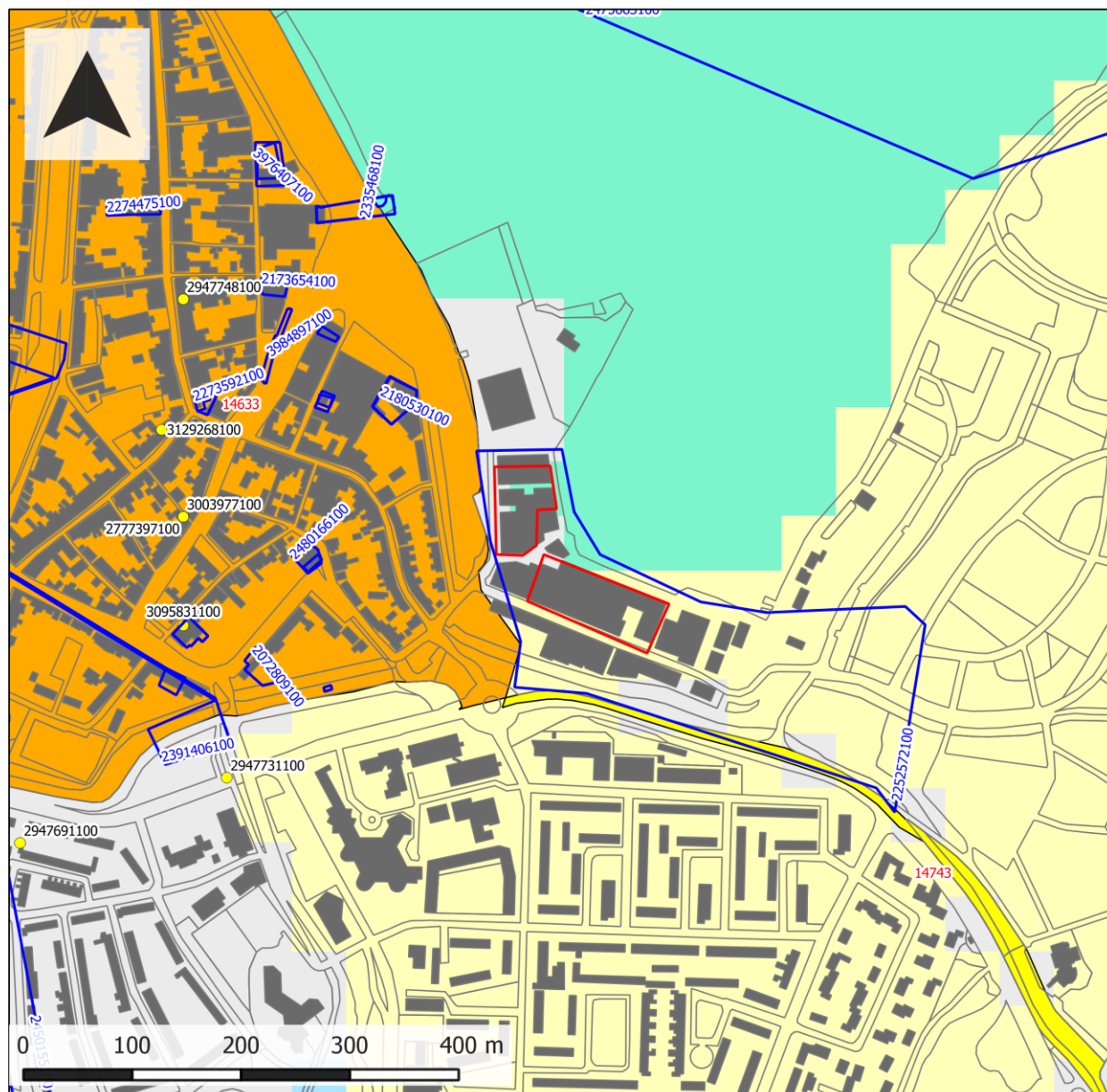
Plaats:
Monnickendam

Legenda

 plangebied

- Associaties
- Brikgronden
- Bebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviale afz. ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenverweringsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz. ouder pleistoceen
- Niet-gerijpte mineralen gronden
- Oude bewoningsplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalklutumarme gronden
- Veengronden
- Moergra gronden
- Water, moeras
- Poedzelgronden
- Kalkloze zandgronden
- Kalkhoudende zandgronden

Bijlage 5: Archeologische verwachting en bekende waarden

Archeologie

Project:
17050082

Toponiem:
Galgeriet

Plaats:
Monnickendam

Legenda

 onderzoeksmeldingen

 plangebied

 vondstlocaties

AMK_Monumenten

 Terrein van archeologische waarde

 Terrein van hoge archeologische waarde

 Terrein van zeer hoge archeologische waarde

 Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Het is onbekend of dit rapport is getoetst en/of is goedgekeurd door de bevoegde overheid.